

فصلنامه علمی فقه و حقوق نوین

Print ISSN: 2717- 1469

Online ISSN: 2717 - 1477

نمایه در ISC, Magiran, Noormags, SID

GoogleScholar, Ensani

www.jaml.ir

سال سوم، شماره دهم، صفحات ۹۲-۱۱۵

ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میادین تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی احتیاطی و بی مبالاتی

دکتر ایران سلیمانی ملایوسف استادیار، عضو هیئت علمی، گروه فقه و حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

رحمان هدایتی چنانی دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

چکیده

نیروهای مسلح تمرین‌های نظامی اعم از رزمایش و یا تیراندازی را در منطقه‌های خاصی که مخصوص تیراندازی بوده در اختیار دارند. این مناطق ویژه تمرینات تیراندازی که برای سلاح‌های سبک و سنگین می‌باشند، بعضاً بین چند سازمان نیروهای مسلح مشترک بوده و هر کدام از سازمانها (اعم از سپاه پاسداران-آجا و نیروی انتظامی) موظف هستند بعد هر مرحله از برگزاری رزمایش (تمرینات نظامی) و تیراندازی سلاح‌ها، آن منطقه را مورد کاوش و پاکسازی قرار دهند. ضمناً قبل از شروع مراحل تمرینات نظامی، موظف هستند حداکثر یک ماه تا ۴۵ روز قبل موعد برگزاری تمرین با هماهنگی سلسله مراتب خود و سازمان هواپیمایی کشوری، نسبت اخذ مجوز برگ نوتام (هشدار هوایی برای جلوگیری از آسیب به هواپیما یا بالگردهای در حال پرواز در منطقه ممنوعه رزمایش و تیراندازی) اقدام نموده و متعاقباً ساکنان و اهالی مجاور به محل تمرینات نظامی را از موعد دقیق آن آگاه نمایند، تا ساکنان منطقه از صدمه یا تلفات جسمانی مصون مانده و مراقبت‌های لازم انجام گیرد تا به احشام یا مزارع دامداران و کشاورزان منطقه آسیبی وارد نگردد. در هنگام برگزاری رزمایش و تیراندازی بالاخص با سلاح‌های سنگین بعضاً امکان دارد تعدادی از گلوله‌ها عمل نکرده و منفجر نشوند که در این راستا مسئولین ذیربط در یگانی که رزمایش و تیراندازی را انجام می‌دهد موظف به خنثی سازی گلوله‌های عمل نکرده برای جلوگیری از تبعات انفجار احتمالی آن، بعد ترک یگان می‌باشند. بدیهی است که در صورت عدم کاوش و پاکسازی به موقع منطقه، این امکان وجود دارد که اهالی و ساکنان مجاور به منطقه رزمایش و میادین تیر که محصور نیز نبوده و بعضاً تردد در آن منطقه وجود دارد، انفجار گلوله‌های عمل نکرده موجب آسیب به ساکنان و یا احشام آنان گردد. لذا این مقاله با بهره‌گیری از روش تحلیلی-توصیفی، ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میادین تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی احتیاطی و بی مبالاتی را مورد بررسی قرار داده و مطالعه آن از صدور آرای متهاافت در مراجع محترم قضایی جلوگیری نموده و ضمناً در جلوگیری از اطاله دادرسی در نوع و چگونگی تنظیم پرونده ارجاعی توسط ضابطین قضایی به مراجع قضایی و ایضاً تبیین و تشریح موضوع و ادله جرم به قضات مراجع قضایی مؤثر بوده و از ضرر و زیان به نیروهای مسلح و بیت المال جمهوری اسلامی ایران ممانعت می‌نماید.

واژگان کلیدی: پاکسازی میدان تیر، نوتام، تسبیب در صدمه جسمانی

طبقه‌بندی JEL: فقه - حقوق - جزا و جرم شناسی - حقوق بین الملل - حقوق خصوصی

۱- مقدمه

ممنوعه رزمایش و تیراندازی) اقدام نموده و متعاقباً ساکنان و اهالی مجاور به محل تمرینات نظامی را از موعد دقیق آن آگاه نمایند تا ساکنان منطقه از صدمه یا تلفات جسمانی مصون مانده و مراقبت‌های لازم انجام گیرد تا به احشام یا مزارع دامداران و کشاورزان منطقه آسیبی وارد نگردد. علی‌احمال حتی با رعایت کلیه موارد ایمنی در رزمایش و تیراندازی نیروهای مسلح و ابلاغ به ساکنان منطقه قبل از موعد برگزاری رزمایش و تیراندازی، بعضاً اهالی ساکن در مناطق مجاورت با منطقه تمرینات نظامی و رزمایش موارد ایمنی را رعایت نکرده و مورد غفلت قرار داده و برای چرای احشام خود وارد منطقه رزمایش گردیده و در اثر انفجار مواد منفجره موجود در محل رزمایش، باعث صدمه جسمانی، مجروحیت و یا حتی فوت آنان می‌گردد.

قطع نظر از موارد یاد شده، بعضاً این امکان وجود دارد که نیروهای مسلح نیز در هنگام استفاده از سلاح‌های خود به دلایل مختلف (اعم از معیوب بودن سلاح و تغییر زاویه ناگهانی گلوله‌های پرتاب شده و غیره) باعث صدمات جسمانی، تلفات جانی و یا حتی آسیب به مزارع و باغات و احشام اهالی ساکن مجاور در محل برگزاری رزمایش گردیده و یا اینکه بعد انجام تمرینات نظامی و تیراندازی، مراحل کاوش و تخریب گلوله‌های عمل نکرده به خوبی توسط یگان مربوطه انجام نگرفته و در روزهای بعد برگزاری رزمایش با تردد مردم منطقه به مکان رزمایش باعث بروز اتفاقات ناگوار برای آنان از حیث صدمات جسمانی و تلفات جانی گردد. در ادامه بدیهی است باعث ارجاع پرونده به مراجع قضایی می‌گردد.

مع ذلک افراد شاکی دچار ابهام می‌گردد که مرجع رسیدگی به شکایات آنها محاکم عمومی بوده یا محاکم نظامی؟ و یا اینکه از شخصیت حقوقی که سازمان و نیروی برگزارکننده رزمایش و تیراندازی است به عنوان مشتکی عنه برای شکایت کیفری با موضوع بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی مطمح نظر قرار گیرد یا فرمانده یگان عمده برگزارکننده رزمایش و تیراندازی در محل در مورد تسبیب در ایراد صدمه بدنی غیر عمد؟

در دنیای امروز متأثر از عوامل ژئوپلیتیک و هیدروپلیتیک امکان درگیری و جنگ بین کشورها را افزایش داده است. کشور جمهوری اسلامی ایران در منطقه حساسی از خاورمیانه قرار گرفته و کشورهای همسایه آن نیز بعضاً پایگاه‌های نظامی استخبار جهانی و دشمنان انقلاب اسلامی قرار گرفته و حتی دشمنان داخلی و عناصر خودفروخته و تجزیه طلب داخلی نیز با سوء استفاده از انفعال سیاسی کشورهای همسایه، مناطق مرزی آن کشورها را برای ضربه زدن به کشور جمهوری اسلامی ایران، جولانگاه خود قرار داده و ضمن آنکه کشور ایالات متحده آمریکا با همکاری رژیم‌های حاکم عربی در حوزه خلیج فارس، بالاخص رژیم آل سعود در عربستان سعودی تحرکات و تلاش برای بروز جنگ‌های نیابتی را با استفاده از عناصر سلفی تکفیری افزایش داده است. مع‌الوصف نیروهای مسلح مقتدر جمهوری اسلامی ایران برای مقابله و خنثی سازی هرگونه توطئه استعمارگران و ایادی غرب سالانه تمرین‌های نظامی مدونی را تدارک دیده و ایضاً در یگان‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران بطور مستمر و پیوسته برنامه سیکل آموزشی تیراندازی در میادین تیر و رزمایش‌ها و تمرینات نظامی از انواع مختلف (اعم از گروهان-گردان-رده تیپ - نیرو و غیره با پشتیبانی هوایی و دریایی) فراهم گردیده است.

پر واضح است که با توجه به حجم سنگین استفاده سلاح‌ها در منطقه تمرینات نظامی (رزمایش) و یا حتی میدان تیر سلاح‌های سنگین تیر منحنی (بالاخص انواع خمپاره‌ها)، امکان عمل نکردن و عدم انفجار آن وجود دارد. هرکدام از سازمانها (اعم از سپاه پاسداران-آجا و نیروی انتظامی) موظف هستند بعد هر مرحله از برگزاری رزمایش (تمرینات نظامی) و تیراندازی سلاح‌ها، آن منطقه را مورد کاوش و پاکسازی قرار دهند. ضمناً قبل از شروع مراحل تمرینات نظامی، موظف هستند حداکثر یک ماه تا ۴۵ روز قبل موعد برگزاری تمرین، با هماهنگی سلسله مراتب خود و سازمان هواپیمایی کشوری، نسبت اخذ مجوز برگ نوتام (هشدار هوایی برای جلوگیری از آسیب به هواپیما یا بالگردهای در حال پرواز در منطقه

حقوقی خود به نگارش مقاله کنونی که ابعاد حقوقی و مرتبط دارد پرداخته‌اند.

با امعان نظر به موارد معنونه، هیچ کار علمی در قالب کتاب - مقاله - یا رساله، درباره بررسی ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میداین تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی را مورد بررسی قرارداده و مطالعه آن از صدور آرای متهافت در مراجع محترم قضایی جلوگیری نموده و ضمناً در جلوگیری از اطاله دادرسی در نوع و چگونگی تنظیم پرونده ارجاعی توسط ضابطین قضایی به مراجع قضایی و ایضاً تبیین و تشریح موضوع و ادله جرم به قضات مراجع قضایی مؤثر بوده و از ضرر و زیان به نیروهای مسلح و بیت المال جمهوری اسلامی ایران ممانعت می نماید.

○ ۳- اهداف تحقیق

- اهداف علمی: تعیین میزان مسئولیت عامل یا عاملین حوادث انفجار گلوله‌های عمل نکرده در میداین رزمایش و تمرینات نظامی و ایضاً میدان تیر نیروهای مسلح منتج به صدمات جسمانی و تلفات جانی ساکنان مناطق نزدیک و مجاور منطقه رزمایش و آسیب و به مزارع و باغات و یا احشام آنها در اثر بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی و یا عدم دقت در بکارگیری سلاح به دلایل مختلف (اعم از معیوب بودن سلاح و تغییر زاویه ناگهانی گلوله‌های پرتاب شده و افت گلوله بعد شلیک سلاح و غیره) و هنگام صدور تصمیم نهایی مرجع محترم قضایی اتکا به دلایل جامع اسناد و مدارک ثبت شده در پرونده قضایی و دلایل و امارات مثبت دعوی خواهان و شاکی پرونده از جمله گزارش سانحه در هنگام وقوع حادثه و تصدیق نامه پزشکی قانونی مبنی بر میزان دقیق جراحات وارده در اثر انفجار که در شرح حادثه موجود بوده و نظریه کارشناس دادگستری در تعیین میزان مسئولیت عامل یا عاملین حادثه انفجار گلوله و شکایت مدعی خصوصی مستند به نشانه‌ها و آثار باقیمانده از جرم و قرائن و امارات متعدد دیگر که در جریان رسیدگی به پرونده قضایی حادثه موجود بوده و در نهایت منطبق نمودن به مفاد قانونی مندرج در قانون مجازات اسلامی کشور ایران و قانون مسئولیت مدنی جهت پرداخت دیه به شاکی پرونده. - اهداف کاربردی: دقت

لذا این مقاله با بهره‌گیری از روش تحلیلی-توصیفی، ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میداین تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی را مورد بررسی قرارداده و مطالعه آن از صدور آرای متهافت در مراجع محترم قضایی جلوگیری نموده و ضمناً در جلوگیری از اطاله دادرسی در نوع و چگونگی تنظیم پرونده ارجاعی توسط ضابطین قضایی به مراجع قضایی و ایضاً تبیین و تشریح موضوع و ادله جرم به قضات مراجع قضایی مؤثر بوده و از ضرر و زیان به نیروهای مسلح و بیت المال جمهوری اسلامی ایران ممانعت می نماید.

○ ۲- پیشینه تحقیق

عباسی رائی، علی و فرورش، حمید و عیسی نخعی کمال آبادی، (۱۳۹۱)، مکانیابی، استقرار یگان‌ها در رزمایش‌های نظامی با استفاده از رویکرد برنامه ریزی دو سطحی، فصلنامه مدیریت نظامی - سال هجدهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۱ صص ۱۵۹-۱۸۱، انتخاب مکان مناسب برای رزمایش و انتخاب مکان مناسب برای هر یگان شرکت کننده در رزمایش به شکل علمی‌تر و مطلوب‌تر را مورد بررسی قرار داده و همچنین استقرار و ضد استقرار عده و غده‌ها را با کنترل بهتر و مدیریت زمان و در صورت لزوم با برونسپاری را مورد توجه قرار داده و راهکارهای علمی در برنامه ریزی لجستیک رزمایش‌ها را در مقاله خود پیشنهاد نموده اند. لکن مقاله آنان با مقاله کنونی با عنوان بررسی ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میداین تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی تفاوت فاحشی دارد، بدان جهت که مقاله کنونی از منظر رشته حقوق و مبحث جزا و جرم شناسی بوده، درحالی که مقاله نویسندگان فصلنامه مدیریت نظامی به شرح فوق الاشعار توجهی به مباحث حقوقی نداشته و بیشتر به مکان یابی، استقرار یگان‌ها در رزمایش‌های نظامی با استفاده از رویکرد برنامه‌ریزی دوسطحی پرداخته و رشته تحصیلی نویسندگان مقاله مذکور با مقاله کنونی متفاوت می‌باشد و نویسندگان مقاله کنونی در راستای تخصص و تحصیلات

نکرده برای ساکنین منطقه که تردد می نمایند بعد رزمایش و تیراندازی، آیا اتهام تسبیب در ایراد صدمه بدنی در اثر بی احتیاطی یا بی مبالاتی در اثر عدم پاکسازی منطقه (خشی نمودن گلوله های عمل نکرده) و نهایتاً پرداخت دیه به شاکی، متوجه نیروهای مسلح (یگان برگزار کننده رزمایش) به عنوان متهم پرونده می باشد؟

۲. در صورتی که شکایت شاکی آسیب دیده جسمانی از گلوله های عمل نکرده یا شکایت خانواده فرد فوت شده در اثر سانحه انفجار گلوله عمل نکرده، از فرمانده یگان عمده برگزار کننده رزمایش و تیراندازی که دارای درجه سرتیپی و بالاتر و یا مشاغل سرتیپی با جایگاه فرماندهی تیپ مستقل وفق ماده ۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با آخرین اصلاحات و قانون آئین دادرسی کیفری جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۹۳ باشد، آنگاه مرجع قضایی و دادگاه صالح رسیدگی قضایی به پرونده محاکم عمومی دادگستری است یا سازمان قضایی نیروهای مسلح و یا دادگاه رسیدگی به جرائم کارکنان دولت؟

○ -سوالات فرعی تحقیق:

۳. آیا فقط ابلاغ موعد برگزاری رزمایش و تیراندازی به ساکنان مجاور به منطقه تمرینات نظامی توسط یگان نظامی برگزار کننده رزمایش کفایت می نماید؟ یا حتماً باید علانم هشدار دهنده و ورود ممنوع به منطقه رزمایش نیز در اطراف منطقه رزمایش توسط یگان برگزار کننده رزمایش نصب گردد؟

۴. شاکی آسیب دیده ناشی از انفجار گلوله های عمل نکرده، آیا باید از سازمان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی شکایت نماید یا از فرمانده یگان عمده برگزار کننده رزمایش به عنوان شخص حقیقی جهت تسریع در نتیجه و احقاق حق؟

۵. آیا چنانچه حین برگزاری رزمایش و تیراندازی سلاح های سنگین در اثر حوادث غیر قابل پیش بینی اعم از معیوب بودن سلاح و تغییر زاویه ناگهانی گلوله های پرتاب شده و افت گلوله بعد شلیک سلاح و غیره، به باغات، مزارع

فرماندهان و مسئولین نیروهای مسلح هنگام برگزاری رزمایش، آگاه سازی ساکنان مجاور به مناطق برگزاری رزمایش در خصوص موعد برگزاری رزمایش و تیراندازی و عدم ورود احشام آنان به منطقه، جلوگیری از اطاله دادرسی و در صورت ثبوت اتهام، پرداخت به موقع دیه محکوم له در فرآیند زمانی مناسب و ارسال مدارک لازم به معاونت طرح و برنامه و بودجه سازمانهای نیروهای مسلح -مدیریت اعتبارات با هماهنگی مدیریت قضایی و حقوقی و معاونت قوانین و امور حقوقی و امور مجلس نیروهای مسلح، جلوگیری از تعاطی مکاتبات یگانهای مسلح با سلسله مراتب خود جهت پرداخت به موقع دیه و جلوگیری از افزایش نرخ دیه در صورت عدم پرداخت به موقع - اخذ به موقع برگ هشدار هوایی نوتام از سازمان هواپیمایی کشوری توسط نیروهای مسلح و یگان برگزار کننده رزمایش و تمرینات نظامی برای ممنوعیت پرواز در منطقه رزمایش و میدادن تیر که برای تیراندازی سلاح های سنگین تیر منحنی استفاده می شود، ارجاع پرونده به مراجع قضایی صالح، دقت در تبیین و تشریح جرم ارتكابی برای ضابطین قضایی. در باب ضرورت های خاص انجام تحقیق هم باید گفت: پیشگیری از وقوع سانحه و جلوگیری از اقامه دعوی بر علیه نیروهای مسلح در مراجع قضایی و جلوگیری از تضییع بیت المال نیروهای مسلح برای پرداخت دیه به افراد شاکی به دلیل وقوع حوادث که با کاوش و تخریب منطقه رزمایش و خشی نمودن گلوله های عمل نکرده توسط مسئولین ذیربط در یگان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی سلاح سنگین و امضای صورتجلسه کاوش و تخریب توسط یگان برگزار کننده رزمایش به عنوان ادله پاکسازی منطقه بوده و ایضاً از صدور آرای متهافت قضایی نیز در سازمان قضایی نیروهای مسلح و محاکم عمومی دادگستری جلوگیری نموده و پیشنهاد راهکارهای لازم در این مقوله خود گویای ضرورت انجام این تحقیق است.

○ -سوالات اصلی :

۱. عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میدادن تیر نیروهای مسلح و متعاقباً بروز سانحه انفجار گلوله های عمل

با موضوع می‌باشد، که منابع مربوطه را مطالعه کرده و به صورت فیش برداری بر اساس پلان تهیه و مقاله به نگارش در آمده است. لازم به ذکر است تجربه حقوقی و قضایی نویسنده مسئول مقاله در محاکم عمومی و نظامی در دفاع از منافع نیروهای مسلح نیز کاملاً موثر در تحریر مقاله کنونی بوده است.

○ - ساختار پژوهش

این مقاله در سه بخش توسط نگارنده تنظیم گردیده که به ترتیب در بخش اول به بیان مفاهیم اساسی پژوهش پرداخته و در بخش دوم بررسی ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میدانی تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی‌احتیاطی و بی‌مبالائی و در بخش سوم چگونگی و ترتیب ارسال پرونده احکام دادگاه‌ها از دایره بودجه و اعتبارات یگان‌های نیروهای مسلح (یگان عمده محکوم به پرداخت دیه محکوم له) به معاونت طرح و برنامه و بودجه سازمان نظامی مربوطه (مدیریت اعتبارات) جهت پرداخت به موقع دیه و جلوگیری از ضرر و زیان ناشی از افزایش نرخ دیه و جلوگیری از خسارات ناروا به بیت المال نیروهای مسلح درمراجع قضایی ایران مورد بررسی قرار گرفته است. در این تحقیق با توجه به موضوع سعی می‌شود تا با مطالعه کتب حقوقی و آیین‌نامه‌های مصوب نیروهای مسلح مرتبط با موضوع و ملاحظه آرای قضایی مرتبط و سایت‌های اینترنتی تجزیه و تحلیل مطالب آن‌ها به جمع بندی قابل قبولی برای مباحث مطرح در مقاله دست یابیم و سپس با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و مطالعات صورت گرفته، پس از طبقه بندی آن‌ها، مرحله نگارش را انجام دهیم. روش تحقیق بر مبنای مطالعه کتابخانه ای انجام می پذیرد. در توصیف علمی و عملی و تحلیل محتوا براساس قواعد منطقی به موضوع پژوهش پرداخته تا نتایجاً به بهترین نظرها رسیده و ابهامات موجود و جایگاه واقعی موضوع را شناخته و ارائه نماییم. همچنین نگارنده درصدد است که طرز ارائه مطالب تحقیق ضمن این که از جنبه‌های نظری برخوردار باشد، جنبه‌های عملی و کاربردی نیز داشته باشد. ضمناً بهره وران کاربردی

و احشام ساکنان مجاور به منطقه تمرینات نظامی و رزمایش آسیب و خسارت وارد گردد، جبران خسارت بر عهده یگان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی می‌باشد؟

۶- حداکثر بازه زمانی برای دریافت برگ هشدار هوایی نوتام از سازمان هواپیمایی کشوری برای جلوگیری از پرواز در منطقه ممنوعه رزمایش و تیراندازی سلاح سنگین چقدر است؟

○ ۵- فرضیه‌های تحقیق

-فرضیات اصلی :

۱. بله-به نظر می‌رسد پرداخت دیه به شاکی، متوجه نیروهای مسلح برگزار کننده رزمایش و تیراندازی است.

۲. به نظر می‌رسد با توجه به شرایط مقرر در ماده ۳۰۷ قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ با آخرین اصلاحات، محاکم نظامی تهران صالح رسیدگی به پرونده می‌باشند.

-فرضیات فرعی :

۳. به نظر می‌رسد نصب علائم هشدار دهنده و ورود ممنوع به منطقه رزمایش و تیراندازی، توسط یگان برگزار کننده ضروری باشد.

۴. به نظر می‌رسد باید از سازمان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی شکایت نماید.

۵. بله- جبران خسارت بر عهده یگان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی می‌باشد.

۶. به نظر می‌رسد حداکثر یک ماه تا ۴۵ روز باشد.

۶- روش تحقیق و نحوه جمع آوری داده‌ها

تحقیق حاضر بر اساس روش تحقیق تحلیلی توصیفی خواهد بود و روش گرد آوری مطالب در این تحقیق به روش کتابخانه ای - اسنادی می‌باشد. ابزار اصلی گردآوری مطالب استفاده از فیش و کتاب و برنامه و نرم افزارهای کامپیوتری، آرای قضایی و استفاده از دستورالعمل‌ها و آئین نامه‌های مرتبط

این تعریف به اصل اساسی قانونی بودن جرم و مجازات تکیه دارد. بر اساس این اصل هم جرم و هم مجازات آن باید توسط قانون تعیین شده باشد. هیچ فردی را نمی‌توان به دلیل ارتکاب عملی که در قانون برای آن مجازاتی تعیین نشده است محاکمه کرد در این صورت فرد می‌تواند مدعی باشد که عمل ارتكابی‌اش جرم نبوده است.

همچنین قاعده «قیح عقاب بلایان» حکم می‌کند که تعقیب افراد بدون بیان اینکه آن عمل موجب تعقیب می‌شود، زشت و ناپسند است. البته ندانستن قانون موجب نمی‌شود که از مجازات فرد مجرم جلوگیری نمود اما جهت مجازات فرد باید در قانون آن جرم و مجازات آن تعریف شده باشد قانون گذار در ماده ۱۲ قانون مجازات اسلامی به صراحت به اصل قانونی بودن جرم و مجازات اشاره می‌کند «حکم به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و اجرای آنها باید از طریق دادگاه صالح، به موجب قانون و با رعایت شرایط و کیفیات مقرر در آن باشد.» (ماده ۱۲ ق.م.ا)

○ نوتام

کلمه نوتام (Notam) مخفف Notice to Airmen است. نوتام توسط سازمان هواپیمایی به دلایل مختلف صادر شده است. اما در درجه اول به اطلاع خلبانان از تغییرات در فرودگاه‌ها، راه‌های هوایی و رویه‌های محلی که بر ایمنی تأثیر می‌گذارد، چه بر خدمه و چه بر زمین.

○ ۱-۵. تعریف تسبیب

تسبیب در لغت به معنای سبب ساختن، اسباب فراهم آوردن، وجدها. ((دهخدا، علی اکبر))، لغت نامه دهخدا دوره کامل ۱۶ جلدی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران چاپ اول)) - قوائد اتلاف و تسبیب تنها ناظر به خسارت به اموال و حقوق خصوصی افراد نیست، بلکه این قوائد نسبت به خسارت به حقوق و اموال عمومی نیز قابل انطباق می‌باشد.

((انتظار، علیرضا و دکتر سید مصطفی محقق داماد، ۱۳۹۱)، نقش اتلاف و تسبیب در مسئولیت مدنی زیست

این پژوهش، دانشجویان حقوق، وکلا - اداره کل حقوقی قوه قضائیه - سازمان قضایی نیروهای مسلح (اعم از دادرها و دادگاه‌های نظامی و اداره کل حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح)، و واحدهای بازرسی و قضایی و حفاظت اطلاعات نیروهای مسلح و کارکنان شاغل و وظیفه سازمان‌های نیروهای مسلح می‌باشند. لازم به ذکر است جدید بودن موضوع و عدم کارشدن آن بدین صورت و در مجموع بروز بودن موضوع و جامعیت آن در پرداخت به موضوع پژوهش است که آن را از دیگر موضوعات مشابه متمایز می‌سازد.

○ مفاهیم اساسی پژوهش

○ ۱-۱. پاکسازی میدان تیر

منظور از پاکسازی میدان تیر مرحله کاوش و تخریب بعد از مرحله برگزاری رزمایش و تیراندازی بوده، که در این راستا حتماً باید خودرو آمبولانس، کادر بهداشتی، کارشناس متخصص مهمات، کارشناس متخصص مهندسی تخریب - نماینده حفاظت فیزیکی یگان عمده و نماینده قسمت آموزش یگان عمده و فرمانده گروهان یا گردان یا مسئول یگانی که تیراندازی سلاح سنگین را انجام داده حضور داشته و پس از شمارش گلوله‌های عمل نکرده و تخریب و خنثی سازی آنها با رعایت کلیه اصول ایمنی، مراتب را با ذکر تاریخ روز و ساعت دقیق آن صورتجلسه نموده و به سلسله مراتب نیروهای مسلح عیناً گزارش دهند.

○ ۱-۲. سازمان قضایی نیروهای مسلح

سازمان قضایی نیروهای مسلح که در قانون به اختصار سازمان قضایی نامیده می‌شود، شامل دادرها و دادگاه‌های نظامی می‌باشد.^۱ ((جهانگیر، منصور، ۱۳۹۶، مجموعه قوانین و مقررات مربوط به مجازات جرایم نیروهای مسلح و دادرسی نیروهای مسلح، انتشارات دیدار، ص ۱۱))

○ ۱-۳. تعریف جرم

در ماده ۲ قانون مجازات اسلامی جرم تعریف شده است «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود.» (ماده ۲ ق.م.ا)^۲

○ ۱. سلاح گرم سنگین

ادوات و تجهیزاتی هستند که حمل و نقل آنها به بیش از سه نفر نیروی انسانی یا امکانات لجستیکی نیاز دارد و هدایت آتش آنها توسط سامانه‌های جانبی انجام می‌شود و کالیبر آنها بالاتر از ۱۰۶ میلی متر می‌باشد. از قبیل توپ ۱۳۰ میلی متری و توپ ۱۵۵ میلی متری. ((آئین نامه اجرایی قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز- مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۰۸))

○ ۸-۱. بی احتیاطی و بی‌مبالاتی

از اقسام تقصیر در حقوق ایران می‌توان بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی را نام برد. بی‌احتیاطی خطای انسانی است که پیامد کار خود را در وضع خاص پیش بینی نمی‌کند. مانند راننده ای که با سرعت زیاد در خیابان پر ازدحام رانندگی می‌کند و در نتیجه آن با عابری برخورد می‌کند.

بی‌مبالاتی همان بی‌احتیاطی بصورت ترک فعل است. بی‌مبالاتی، غفلت، مسامحه، سهل انگاری و اهمال از نظر معنی مترادفند. مقصود از بی‌مبالاتی ترک فعلی است که مقتضای پیشگیری از نتایج ناخواسته مجرمانه است. (<https://fa.wilkeqh.ir>)

○ ۹-۱. رزمایش

رزمایش یا مانور نظامی به یک تمرین نظامی در مقیاس بزرگ گفته می‌شود که در آن مانورهای گوناگون رزمی اجرا و شبیه سازی می‌شوند. رزمایش در اصل شبیه سازی یک شرایط جنگی است و هدف از آن آزمودن و همچنین آموختن شگردهای جنگی با آزمایش سلاح‌های جدید است. ((عباسی رائی، علی، فرورش، حمید و عیسی نخعی کمال آبادی (۱۳۹)، مکان‌یابی استقرار و ضد استقرار یگان‌ها در رزمایش‌های نظامی با استفاده از رویکرد برنامه ریزی دوسطحی، فصلنامه مدیریت نظامی، سال هجدهم، شماره ۳، ص ۱۶۰))

○ ۱۰-۱ میدان تیر

محیطی، مطالعات اسلامی فقه و اصول، سال چهل و چهارم، شماره پیاپی ۸۹، ص ۵۹))

تسبیب در حقوق یکی از موجبات ضمان است که در حقوق مدنی جبران خسارت و در حقوق کیفری، مجازات را در پی دارد. ((پورباقرانی، حسن، دلپاک یگانه، الهام و محمد صادق طباطبائی، (۱۳۹۳)، یگانگی یا دوگانگی تسبیب در حقوق مدنی و کیفری، نشریه حقوق خصوصی، دوره ۱۱، شماره ۲، ص ۲۶۳)) - تعاریفی که از تسبیب در فقه و حقوق ارائه شده ریشه ای در فقه دارد که در روایات وارد شده تنظیم گردیده است. تسبیب با مسئولیت مدنی رابطه نزدیک دارد. ((درودرگر، عطیه، (۱۳۹۵)، مستندات فائده تسبیب در فقه شیعه، سومین همایش بسترهای مالی و اداری در نظام حقوقی ایران با رویکرد اصلاح و توسعه نظام حقوقی، میبد، (<https://civilica.com/doc/641293>))

- تسبیب به معنای ایجاد سبب و سبب سازی است که در نتیجه آن ضرر و زیانی به دیگری وارد می‌شود. لذا تسبیب زیان مستقیم و به دست خود شخص و به عبارتی مباشرتاً وارد نمی‌شود، برخلاف اتلاف که فرد زمینه ایجاد آن را فراهم کرده است. (<https://vakiltop.cm>)

تسبیب در قوانین ایران در مواد ۵۲۶، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و در قانون مدنی در مواد ۳۳۱ الی ۳۳۵ این قانون و قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹/۰۲/۰۱ ذکر گردیده است.

○ ۶-۱. سلاح‌های منحنی زن

سلاح‌های منحنی زن، سلاح‌هایی اجتماعی هستند و گلوله‌های آنها خط سیر منحنی دارند و به منظور اجرای آتش روی اهدافی که بصورت مستقیم در دید و یا تیررس ما نمی‌باشند بکار می‌روند و در عملیاتهای نظامی وظیفه پشتیبانی(آتش) از نیروهای پیاده ویژه‌ای برخوردار هستند. مانند خمپاره‌های ۶۰، ۸۰، ۱۲۰. (مرکز مطالعات خلیج فارس- موسسه مطالعات ژئوپولیتیک، استراتژیک، تاریخ و جغرافیای خلیج فارس- آموزش نظامی.

مربوط در پرونده و تقدیم شکوائیه شاکی مبنی بر تسبیب در ایراد صدمه بدنی در اثر بی احتیاطی و بی مبالاتی در اثر عدم پاکسازی منطقه رزمایش که در اثر عدم نصب علائم هشدار دهنده و ایضاً تردد شاکی به محل (جهت چرای احشام و یا به دلایل دیگر) موجب موجب مجروحیت، قطع اعضای بدن، از کار افتادگی، و یا فوت گردد. مع الوصف پرونده پس از سیر در دادسرای عمومی محل وقوع سانحه، باید با قرار عدم صلاحیت به اعتبار و شایستگی سازمان قضایی نیروهای مسلح و متعاقباً دادگاه نظامی یک تهران ارجاع گردد که در این راستا نباید پرونده به دادگاه کیفری یک یا دو تهران و یا مجتمع قضایی کارکنان دولت ارجاع شود. مراتب پرونده طبق دستورالعمل جلب و احضار فرماندهان نیروهای مسلح از طریق دفتر تحفیفات ویژه سازمان قضایی نیروهای مسلح پیگیری و دادگاه، بدواً فرمانده یگان عمده (اعم از تیپ-قرار تاکتیکی لشکر یا قرار گاه منطقه ای) را احضار و پس از سیر مراحل قانونی، بطور معمول فرمانده یگان عمده برگزار کننده رزمایش و تیراندازی با ارسال لایحه دفاعیه از طریق نماینده حقوقی یگان خود، بیان می دارد موضوع شکایت شاکی باید علیه یگان مسلح برگزار کننده رزمایش به عنوان شخصیت حقوقی مطرح گردد و ایشان شخصیت حقیقی است و عوامل متعدد که باعث وقوع انفجار گلوله عمل نکرده و آسیب یا فوت شاکی گردیده، نمی تواند ربط مستقیم به شخص وی داشته باشد و باید از سازمان محل خدمت وی جهت وصول دیه شکایت گردد. علی ایحال طبق رویه معمول دادگاه با موجه دانستن لایحه وی، نهایتاً شاکی و وکیل او (در صورت داشتن وکیل توسط شاکی) و ایضاً نماینده حقوقی یگان در تاریخ مقرر آنان را احضار می نماید. دادگاه خطاب به شاکی می گوید شکایت خود را مطرح نمائید و متعاقباً شاکی (در صورت فوت فرد آسیب دیده، وکیل یا خانواده او)، شرح ما وقع را تبیین می نمایند، مجدداً دادگاه خطاب به نماینده حقوقی می گوید نظر خود را نسبت به پرداخت دیه به متهم مشروحاً بیان نماید که نماینده حقوقی بطور معمول لایحه دفاعیه خود را به عنوان اظهارات یگان به دادگاه تقدیم می نماید. نهایتاً دادگاه پس از جری تشریفات قانونی و تشکیل جلسه دادرسی و استماع اظهارات و دفاعیات متهم و مطالعه

- در علوم نظامی، عرصه ای ترتیب یافته و مجهز به برخی ادوات برای تمرین تیراندازی گفته می شود.

(<https://abadis.ir>)

- ۱-۱۱. صورتجلسه کاوش و تخریب

بعد از آخرین مرحله برگزاری تیراندازی در میدان تیر یا منطقه تمرینات نظامی و رزمایش، یگانی از نیروهای مسلح که در آن منطقه مورد نظر تیراندازی نموده ۳، موظف است که گلوله های عمل نکرده را با جستجوی دقیق میدان تیر یا منطقه رزمایش پیدا نموده و آنگاه با رعایت اصول ایمنی، نسبت به خنثی سازی گلوله های عمل نکرده اقدام و متعاقباً طی یک صورتجلسه با قید دقیق تاریخ و ساعت آن به امضای اعضای کاوش و تخریب برساند. که اعضاء عبارتند از افسر مهمات یا کارشناس مهمات یگان عمده، نماینده آموزش یگان عمده و گردان یا یگان برگزار کننده تیراندازی در آن محل، نماینده حفاظت فیزیکی یگان عمده و نماینده حفاظت فیزیکی یگان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی، کارشناس مهندسی تخریب، فرمانده گردان و گروهان مربوطه و در نهایت به امضای فرمانده یگان عمده (اعم از تیپ -قرارگاه تاکتیکی لشکر-قرارگاه منطقه ای یا غیره)

بخش دوم: بررسی ابعاد کیفری عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میداین تیر نیروهای مسلح در پرتو اتهام تسبیب در ایراد صدمه جسمانی و بی احتیاطی و بی مبالاتی

۱-۲ شکایت فرد مصدوم یا خانواده متوفی جهت پرداخت دیه به میزان نظریه پزشکی قانونی شهرستان محل وقوع سانحه انفجار گلوله عمل نکرده از اعتبارات سازمان یگان برگزارکننده رزمایش و تیراندازی. شاکی، اعم از فرد مصدوم از سانحه انفجار گلوله عمل نکرده از سلاح مورد استفاده در رزمایش و تمرینات تیراندازی یا فرد متوفی از سانحه مزبور که خانواده وی اقامه دعوی می نمایند در بدو شکایت امکان دارد از فرمانده یگان عمده ای ۴ شکایت کنند که جایگاه و درجه ایشان مشمول ماده ۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری باشد) بدان معنا که مثلاً فرمانده تیپ مستقل باشد)، علی ایحال بعد تقدیم شکایت به دادسرای عمومی محل و ارجاع به پزشکی قانونی، حسب محتویات، اسناد و مدارک

ماده ۱۱-کارمندان دولت و شهرداری‌ها و موسسات وابسته به آن‌ها که به مناسبت انجام وظیفه عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی خساراتی به اشخاص وارد نمایند، شخصاً مسئول جبران خسارت وارده می‌باشند ولی هرگاه خسارت وارده مستند به عمل آنها نبوده و مربوط به نقص وسایل ادارات و موسسات مربوطه باشد، در این صورت جبران خسارت بر عهده اداره یا موسسه مربوطه است ولی در مورد اعمال حاکمیت دولت هرگاه اقداماتی که بر حسب ضرورت برای تأمین منافع اجتماعی طبق قانون به عمل می‌آید و موجب ضرر دیگری شود، دولت مجبور به پرداخت خسارت نخواهد بود. (<https://rc.majlis.ir>)

۲.۲.۲. تحقیق و تفحص در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ایران در باب جبران خسارت در صدمه جسمانی غیرعمد با تطبیق قوانین بر موضوع عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و تیراندازی و انفجار گلوله عمل نکرده جهت مطمح نظر قراردادن در صدور دادنامه مرجع محترم قضایی به دلایل جامع اسناد و مدارک ثبت شده در پرونده و دلایل و امارات مثبت دعوی خواهان از جمله گزارش کمیسیون تشخیص سانحه در هنگام وقوع حادثه و تصدیق نامه پزشکی قانونی مبنی بر میزان دقیق جراحات وارده در اثر انفجار که در شرح حادثه واقع شده است و نظریه کارشناسی (اعم از مراحل کارشناسی یک نفره و یا با اعتراض هر کدام از طرفین دعوی و ارجاع امر در مراحل سه نفره-پنج نفره-هفت نفره- نه نفره) و تعیین میزان مسئولیت عمل یا عاملین حادثه و شکایت مدعی خصوصی مستند به نشانه‌ها و آثار باقیمانده از جرم و قرائن و امارات متعدد دیگر که در جریان رسیدگی پرونده در مرجع محترم قضایی درج شده است، مرجع محترم قضایی (اگر قبلاً از فرمانده یگان عمده مشمول ماده ۳۰ قانون آیین دادرسی کیفری شکایت شده باشد به همراه شکایت از سازمان نظامی مربوطه، مرجع صالح دادگاه نظامی یک تهران) دعوی شاکی را وارد می‌داند و می‌تواند علاوه بر در نظر داشتن قانون مسئولیت مدنی به مفاد ۵۵۹-ماده ۴۸۸-ماده ۴۴۹ و ماده ۴۹۲ از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ سازمان نظامی مربوطه را به دیه و یا ارش محکوم و با توجه به ایراد صدمه غیر عمد، محکوم به

کامل اوراق و محتویات پرونده با استعانت از خداوند متعال و با تکیه بر وجدان و شرف مبادرت به انشاء رأی می‌نماید. لازم به ذکر است پرداخت دیه به شاکی از مفاد تصمیم نهایی مرجع محترم قضایی به دلیل عدم پاکسازی دقیق منطقه رزمایش و تیراندازی بوده و سازمان نیروی مسلح مربوطه عهده دار پرداخت دیه به شاکی خواهد بود. ((با اقتباس از عبدالعباس، قاسمی فرد، دادنامه صادره از شعبه سوم دادگاه نظامی یک تهران، ۱۳۹۱ و با اقتباس از اکبرپور، محمد علی و منوچهر کریمی پور، دادنامه صادره از شعبه چهارم دادگاه تجدید نظر نظامی استان تهران، ۱۳۹۱))

۲-۲. تحقیق و تفحص در قوانین ایران در باب جبران خسارت ناشی از بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی و تسبیب در صدمه جسمانی غیر عمد با تطبیق قوانین بر موضوع عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و تیراندازی و انفجار گلوله عمل نکرده

- ۲.۲.۱. قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹/۰۲/۱۰ ماده ۱- هرکس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگری که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود، مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد.

ماده ۲- در موردی که عمل وارد کننده زیان موجب خسارت مادی یا معنوی زیان دیده شده باشد، دادگاه پس از رسیدگی و ثبوت امر او را به جبران خسارت مزبور محکوم می‌نماید و چنانچه عمل وارد کننده زیان فقط موجب یکی از خسارات مزبور باشد، دادگاه او را به جبران همان نوع خساراتیکه وارد نموده محکوم خواهد کرد.

ماده ۳- دادگاه میزان زیان و طریقه کیفیت جبران آن را با توجه به اوضاع و احوال قضیه تعیین خواهد کرد، جبران زیان را بصورت مستمری نمی‌شود تعیین کرد، مگر آنکه مدیون تأمین مقتضی برای پرداخت آن بدهد یا آنکه قانون آن را تجویز نماید.

باید ظرف مدت دو سال قمری از تاریخ وقوع در حق شاکی پرداخت گردد.

پرواضح است که سازمان نظامی مربوطه در راستای دفاع از بیت المال جمهوری اسلامی ایران قطعاً به دادنامه بدوی اعتراض نموده، لکن به نظر می‌رسد وفق رویه معمول، دادنامه صادره از دادگاه بدوی، در دادگاه تجدید نظر نظامی استان تهران نیز تأیید می‌گردد بدان جهت که حتی اگر شاکی از روی کنجکاوی هم به مواد منفجره یا گلوله عمل نکرده دست زده باشد و در اثر دست زدن عمدی شاکی، حادثه انفجار و صدمه جسمانی و یا فوت رخ داده باشد، یگان و سازمان نظامی مربوطه به دلیل عدم کاوش و پاکسازی دقیق و خشتی نکردن گلوله‌های عمل نکرده مقصر می‌باشد و دادگاه تجدید نظر نظامی در دادنامه صادره بیان می‌نماید با توجه به اینکه از طرف یگان نظامی مربوطه به عنوان تجدید نظرخواه اعتراض موثر و قابل توجهی که موجب نقص دادنامه شود ارائه نگردیده و رسیدگی مطابق ادله موجود در پرونده و با رعایت تشریفات قانونی صادر گردیده است، اعتراض تجدیدنظرخواه را وارد نمی‌داند و با استناد به بند الف ماده ۴۵۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ جمهوری اسلامی ایران دادنامه تجدیدنظر را تأیید می‌نماید و این رای را طبق ماده ۴۴۳ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ جمهوری اسلامی ایران قطعی قلمداد می‌گردد. ((با اقتباس از عبدالعباس، قاسمی فرد، دادنامه صادره از شعبه سوم دادگاه نظامی یک تهران، ۱۳۹۱ و با اقتباس از اکبرپور، محمد علی و منوچهر کریمی پور، دادنامه صادره از شعبه چهارم دادگاه تجدید نظر نظامی استان تهران، ۱۳۹۱))

ماده ۴۴۹ - ارش، دیه غیر مقدر است که میزان آن در شرع تعیین نشده است و دادگاه با لحاظ نوع و کیفیت جنایت و تأثیر آن بر سلامت مجنی علیه و میزان خسارت وارده با در نظر گرفتن دیه مقدر و با جلب کارشناس میزان آن را تعیین می‌کند. مقررات دیه مقدر در مورد ارش نیز جریان دارد مگر اینکه در این قانون ترتیب دیگری مقرر شود.

ماده ۴۹۲ - جنایت در صورتی موجب قصاص یا دیه است که نتیجه حاصله مستند به رفتار مرتکب باشد اعم از آنکه به نحو مباشرت یا به تسبیب یا به اجتماع آنها انجام شود.

ماده ۵۵۹ - هرگاه در اثر جنایت صدمه ای بر عضو یا منافع وارد آید چنانچه برای آن جنایت در شرع دیه مقرر یا نسبت معینی از آن به شرح مندرج در این قانون مقرر شده باشد مقدار مقرر و چنانچه شرعاً مقدار خاصی برای آن تعیین نشده ارش آن قابل مطالبه است. ((بیگ زاده، دکتر صفر، مجموعه قوانین صبا، چاپ سی و چهارم، تهران، انتشارات کلک صبا، ۱۳۹۶.))

بخش سوم: چگونگی و ترتیب ارسال پرونده احکام دادگاه‌ها از دایره بودجه و اعتبارات یگان‌های نیروهای مسلح (یگان عمده محکوم به پرداخت دیه محکوم له) به معاونت طرح و برنامه و بودجه سازمان نظامی مربوطه (مدیریت اعتبارات) جهت پرداخت به موقع دیه و جلوگیری از ضرر و زیان ناشی از افزایش نرخ دیه و جلوگیری از خسارات ناروا به بیت المال نیروهای مسلح در مراجع قضایی

۳.۱ - کلیات

بعضاً بنا به دلایل مختلف بعد محکومیت قطعی سازمان‌های نیروهای مسلح جهت پرداخت خسارات بالاختصاص دیه به شخص محکوم له بعضاً روند اداری سازمان مربوطه جهت پرداخت محکوم به، به کندی پیش رفته و این امر موجب تحمیل مابه التفاوت و خسارات ناروا به بیت المال سازمان‌های نیروهای مسلح ۵ شده و از آنجایی که تنها مرجع تمهید، کارسازی و پرداخت دیات و محکوم به در سازمان‌های نیروهای مسلح، فی الواقع معاونت طرح، برنامه و

۲.۳.۲. مفاد ماده ۵۵۹ - ماده ۴۴۸ و ۴۴۹ و ۴۹۲ از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ کشور جمهوری اسلامی ایران

ماده ۴۴۸ - دیه مقرر مال معینی است که در شرع مقدس به سبب جنایت غیر عمدی بر نفس، عضو یا منفعت، یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، مقرر شده است.

رسمی - لایحه دفاعی حقوقی یگان (دفاعیات مکتوبی که نماینده حقوقی یگان در خصوص پرونده در مرجع محترم قضایی داشته است) - صورتجلسه سانحه یگانی. - فرم تجزیه و تحلیل پرونده (فرم خاصی است که برابر با خواسته مرجع اختصاص دهنده بودجه به یگان باید در خصوص مراحل دادرسی پرونده تکمیل گردد) - مکاتبات با دادسرا (تصدیق و برابر با اصل گردد) روگرفت تمام صفحات شناسنامه و کارت ملی. - شماره حساب شبای بانکی مصدوم تصدیق (برابر با اصل) شده توسط بانک. ((مستند به دستورالعمل‌های حقوقی و قضایی نیروهای مسلح جهت پرداخت دیه و خسارات- (۱۴۰۱) ۳۳- ارسال مدارک از طرف یگان در خصوص پرونده‌های احکام دادگاه‌ها جهت افراد یا فرد متوفی - حکم دادگاه بدوی، تجدید نظر و دیوان عالی کشور (چنانچه پرونده دارای دادنامه دیوان عالی کشور نیز باشد) نامه اجرای احکام و شماره حساب شبای دادگستری مربوطه همراه با شناسه پرداخت معتبر. نظریه پزشکی قانونی در خصوص معاینه جسد. - نظریه کارشناسی یا هیئت کارشناسی. - شکوائیه و اظهارات اولیای دم متوفی در دادسرا. - صورتجلسه سانحه. - مکاتبات یگان با دادسرا (تصدیق و برابر با اصل گردد). - لایحه دفاعی حقوقی یگان (دفاعیات مکتوبی که نماینده حقوقی یگان در خصوص پرونده در مرجع محترم قضایی داشته است) روگرفت تمام صفحات شناسنامه و کارت ملی وراثت متوفی. - روگرفت شناسنامه و کارت ملی ابطال شده فرد یا افراد متوفی در حادثه. - جواز دفن. - روگرفت گواهی فوت صادره از اداره ثبت و احوال. - فرم تجزیه و تحلیل پرونده (فرم خاصی است که برابر با خواسته مرجع اختصاص دهنده بودجه به یگان باید در خصوص مراحل دادرسی پرونده تکمیل گردد) - گواهی انحصار وراثت. (مستند به دستورالعمل‌های حقوقی و قضایی نیروهای مسلح جهت پرداخت دیه و خسارات- (۱۴۰۱) لازم به ذکر است موارد مربوط به مکاتبات یگان با مرجع محترم قضایی باید به تعداد نسخه‌های خواسته شده مرجع تخصیص دهنده بودجه از سازمان نظامی مرتبط برابر با اصل و با مهر مرجع محترم قضایی تأیید گردد.

○ نتیجه گیری

بودجه سازمان نیروهای مسلح مربوطه (مدیریت بودجه و اعتبارات) می‌باشد، مع الوصف یگانهای نیروهای مسلح (یگان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی سلاح سنگین که به جهت عدم کاوش و پاکسازی و خشتی نمودن گلوله‌های عمل نکرده در مرجع محترم قضایی محکوم قطعی گردیده)، قسمتهای بودجه و اعتبارات آن یگان با هماهنگی حقوقی آن یگان باید باقید تسریع پیگیر پرداخت به موقع خسارات و دیه و اختصاص بودجه به یگان از طرف معاونت طرح، برنامه و بودجه سازمان نیروهای مسلح مربوطه (مدیریت بودجه و اعتبارات) باشند. بدیهی است از آنجایی که حساسیت در حفظ بیت‌المال در نیروهای مسلح به عنوان منظم‌ترین سازمان‌های جمهوری اسلامی ایران بسیار بالا بوده و هرگونه تخصیص بودجه به یگانهای نیروهای مسلح کاملاً باید مستندسازی گردد، و حسب آنکه به دلیل وسعت مجموعه سازمانهای نیروهای مسلح هرگونه مکاتبات و ارسال مستندات جهت پرداخت دیه و خسارات باید از یگان تحت امر به سلسله مراتب بالاتر ارسال گردد، علی‌ایحال به جهت جلوگیری از تعاطی مکاتبات و عدم تأخیر در پرداخت خسارت‌ها و تحمیل مابه‌التفاوت به سازمان‌های نیروهای مسلح، کلیه احکام دادگاه‌ها باید پس از تأیید توسط دایره بودجه و اعتبارات و ایضاً شعبات قضایی و حقوقی آن یگان به تعداد نسخه‌های خواسته شده مرجع پیگیر ذیربط جهت اختصاص بودجه به یگان (معاونت طرح، برنامه و بودجه سازمان نیروهای مسلح مربوطه (مدیریت بودجه و اعتبارات) به صورت حضوری ارسال تا اقدامات مقتضی از طرف معاونت مزبور با تدقیق مستندات و مدارک و احکام دادگاه‌ها برای تخصیص بودجه به یگان انجام گیرد.

۳.۲ - ارسال مدارک از طرف یگان در خصوص پرونده‌های احکام دادگاه‌ها جهت مصدومان

- حکم دادگاه بدوی، تجدید نظر و دیوان عالی کشور (چنانچه پرونده دارای دادنامه دیوان عالی کشور نیز باشد) - نامه اجرای احکام. اظهارات و شکوائیه مصدوم در دادسرا - کلیه نظریه‌های پزشکی قانونی مصدوم به تعداد دفعات مراجعه به پزشکی قانونی - نظریه کارشناس یا کارشناسان

۵. فقط ابلاغ موعده برگزاری رزمایش و تیراندازی به ساکنان مجاور به منطقه تمرینات نظامی توسط یگان نظامی برگزار کننده رزمایش و ایضاً صورتجلسه ابلاغ آن کفایت ننموده، بلکه حتماً باید علائم هشدار دهنده و ورود ممنوع به منطقه رزمایش نیز در اطراف منطقه رزمایش و تیراندازی توسط یگان برگزار کننده رزمایش نصب گردد.

۶. حداکثر بازه زمانی برای دریافت برگ هشدار هوایی نوتام از سازمان هواپیمایی کشوری برای جلوگیری از پرواز در منطقه ممنوعه رزمایش و تیراندازی سلاح سنگین تیر منحنی و غیره برای یگان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی حداکثر یک ماه تا ۴۵ روز است.

من حیث المجموع پیشنهاد می گردد برای پیشگیری از وقوع سانحه و جلوگیری از اقامه دعوی بر علیه نیروهای مسلح در مراجع قضایی و جلوگیری از تضییع بیت المال نیروهای مسلح برای پرداخت دیه یا خسارات به افراد شاکی به دلیل وقوع حوادث که به دلیل عدم مرحله کاوش دقیق و تخریب منطقه رزمایش و خنثی نمودن گلوله های عمل نکرده بوده و یا در اثر حوادث غیر قابل پیش بینی اعم از معیوب بودن سلاح و تغییر زاویه ناگهانی گلوله های پرتاب شده و افت گلوله بعد شلیک سلاح و غیره: اولاً، محل برگزاری رزمایش به نحوی توسط سلسله مراتب نیروهای مسلح انتخاب گردد که یک محل دائمی برای برگزاری رزمایش و تمرینات تیراندازی باشد و موقتی نباشد بطوری که بعد رزمایش و تیراندازی در آن منطقه تردد به هیچ وجه وجود نداشته باشد و حتی المقدور با عشایر و ساکنان مجاور به منطقه رزمایش و تیراندازی فاصله زیادی داشته باشد. ثانیاً، آگاه سازی رسانه ای برای مردم در خصوص عدم کنجکاوی و دستکاری در برخورد با یک شیئی ناشناس در یک منطقه ای که سابقه برگزاری رزمایش و تیراندازی در آن وجود داشته برای جلوگیری از انفجار ناگهانی و اطلاع دادن بعد مشاهده به نزدیک ترین یگان نظامی جهت بررسی دقیق موضوع. ثالثاً، برقراری تعامل بیشتر بین معاونت های طرح و برنامه و بودجه سازمان های نیروهای مسلح (مدیریت بودجه و اعتبارات و امور مالی) با وزارت محترم دادگستری جهت

۱. عدم کاوش و پاکسازی منطقه رزمایش و میدانی تیر نیروهای مسلح و متعاقباً بروز سانحه انفجار گلوله های عمل نکرده برای ساکنین منطقه که تردد می نمایند بعد رزمایش و تیراندازی، اتهام تسبیب در ایراد صدمه بدنی در اثر بی احتیاطی یا بی مبالائی در اثر عدم پاکسازی منطقه (خنثی نمودن گلوله های عمل نکرده) و نهایتاً پرداخت دیه به شاکی، حتی اگر دستکاری مهمات و مواد منفجره عمل نکرده از روی کنجکاوی شاکی نیز بوده باشد، متوجه نیروهای مسلح (یگان برگزار کننده رزمایش) به عنوان متهم پرونده است.

۲. چنانچه حین برگزاری رزمایش و تیراندازی سلاح های سنگین در اثر حوادث غیر قابل پیش بینی اعم از معیوب بودن سلاح و تغییر زاویه ناگهانی گلوله های پرتاب شده و افت گلوله بعد شلیک سلاح و غیره، به باغات، مزارع و احشام ساکنان مجاور به منطقه تمرینات نظامی و رزمایش آسیب و خسارت وارد گردد، هرگونه خسارت به ساکنان و مردم مجاور منطقه تمرینات نظامی و رزمایش و تیراندازی بالاخص با سلاح سنگین همچنان متوجه یگان و نیروهای مسلح برگزار کننده رزمایش است.

۳. شاکی آسیب دیده ناشی از انفجار گلوله های عمل نکرده، می تواند از سازمان برگزار کننده رزمایش و تیراندازی به عنوان شخص حقوقی شکایت نماید.

۴. در صورتی که شکایت شاکی آسیب دیده جسمانی از گلوله های عمل نکرده یا شکایت خانواده فرد فوت شده در اثر سانحه انفجار گلوله عمل نکرده از فرمانده یگان عمده برگزار کننده رزمایش و تیراندازی که دارای درجه سرتیپی و بالاتر و یا مشاغل سرتیپی با جایگاه فرماندهی تیپ مستقل وفق ماده ۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با آخرین اصلاحات و قانون آئین دادرسی کیفری جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۹۳ باشد، آنگاه با توجه به شرایط مقرر در ماده ۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ با آخرین اصلاحات، محاکم نظامی تهران صالح رسیدگی به پرونده می باشند.

مستقل- فرمانده قرارگاه تاکتیکی لشکر- فرمانده قرارگاه منطقه ای یا فرمانده نیرو از یک سازمان نظامی باشد)

۵. تحمیل مابه التفاوت و خسارات ناروا به بیت المال سازمان‌های نیروهای مسلح- (منظور افزایش نرخ دیه در صورت عدم پرداخت به موقع دیه بر حسب تعیین نرخ جدید دیه در ابتدای هر سال توسط قوه قضائیه که می‌تواند برای نیروهای مسلح تأخیر پرداخت در هرسال خسارات با افزایش پرداخت و تضییع بیت المال را به همراه داشته باشد).

جذب منابع برای پرداخت دیه و احکام صادره بطرفیت نیروهای مسلح و ایضاً پرداخت دیه از محل بودجه سال مورد نظر به حساب سازمان قضایی نیروهای مسلح و سایر محاکم صادرکننده حکم و حساب شخصی زیان دیدگان جهت تسریع در پروسه اداری پرداخت‌ها. رابعاً، ارسال به موقع مدارک خواسته شده از طرف یگان محکوم علیه با هماهنگی دایره بودجه و اعتبارات یگان با دایره حقوقی و قضایی آن یگان به مبادی ذربط در سازمان‌های نیروهای مسلح برای پرداخت به موقع خسارات و دیه و جلوگیری از خسارات ناروا به بیت المال سازمان‌های نیروهای مسلح به علت تأخیر در پرداخت خسارت‌ها با افزایش نرخ دیه و تحمیل ما به التفاوت به سازمان‌های نیروهای مسلح.

- توضیح و تفسیر شماره گزاری شده در متن صفحات مقاله :

۱. سازمان قضایی نیروهای مسلح- (ماده ۵۱ از قانون آیین دادرسی جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۹۳ نقل از روزنامه رسمی شماره ۲۰۹۳-۱۳۹۳/۸/۲۰-و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲)

۲. تعریف جرم- (جزئیات قانون :تاریخ تصویب ۱۳۹۲/۱۲/۱-تعداد ماده: ۲۸-ادوار: ۹-سالنامه : ۱۳۹۲-تاریخ تصویب شورای نگهبان ۱۳۹۲/۰۲/۱۱)

۳. یگانی از نیروهای مسلح که در آن منطقه مورد نظر تیراندازی نموده- (منظور از یگان می‌تواند اعم از گروهان-گردان-تیپ-قرارگاه تاکتیکی لشکر-قرارگاه منطقه ای یا نیرویی از سازمان‌های نیروهای مسلح اعم از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی-آجا- فراجا (اختصاری فرماندهی انتظامی کل کشور)، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سایر نیروهای مسلح باشد.

۴. فرمانده یگان عمده- (منظور ارشدترین فردی که به دستور او یگان یا نیروی مسلح مربوطه اقدام به رفتن به منطقه رزمایش و تیراندازی نموده و یگانهای حاضر در منطقه رزمایش و تیراندازی و تمرینات نظامی تحت امر و تابع دستور ایشان بوده اند که می‌تواند اعم از فرمانده تیپ

سپاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی به خاطر حمایت حمایت معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.

از آقای دکتر عبدالله علیزاده به خاطر بازبینی متن مقاله و ارائه نظرهای ساختاری تشکر و قدردانی می‌شود.

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از آقای دکتر محمد رسول آهنگران به خاطر مطالعه متن مقاله حاضر و ارائه نظرهای ارزشمند سپاسگزاری نمایند.

منابع

- الف) منابع کتابی و مقالات، داندانه و مستندات قضایی
- اکبرپور، محمد علی و منوچهر کریمی پور، داندانه صادره از شعبه چهارم دادگاه تجدید نظر نظامی استان تهران، ۱۳۹۷، ۱-
- ۲- انتظاری، علیرضا و دکتر سید مصطفی محقق داماد، ((نقش ائتلاف و تسبیح در مسئولیت مدنی زیست محیطی))، مطالعات اسلامی فقه و اصول، شماره پیاپی ۸۹، سال چهل و چهارم، ۱۳۹۱.
- بیگ زاده، دکتر صفر، مجموعه قوانین صبا، چاپ سی و چهارم، تهران، انتشارات کلک صبا، ۱۳۹۶، ۳-
- ۴- پوربا فرانی، حسن، دلیاک یگانه، الهام و محمد صادق طباطبائی، ((یگانگی یا دوگانگی تسبیح در حقوق مدنی و کیفری))، نشریه حقوق خصوصی، شماره ۲، دوره ۱۱، ۱۳۹۳.

- <https://fa.wilkeqh.ir> - ۱۶
- <https://abadis.ir> - ۱۷
- <https://legal.umsu.ac.ir> - ۱۸
- <https://www.iribnews.ir> - ۱۹
- <https://rc.majlis.ir> - ۲۰
- جعفری لنگرودی، م. ۱۳۸۱، ترمینولوژی حقوق، نشر میزان، تهران.
- Capron, AM, 2005, Law and Bioethics, Encyclopedia of Bioethics, Ed. S Post et al, 3rd Edition.
- Ulman Y, 2009, Course book of Medical Ethics, Kamu Yayınları, Istanbul.
- UNESCO, Bioethics Core Curriculum, Section 1: Syllabus Ethics Education Programmed, Sector for Social and Human Sciences, Division of Ethics of Science and Technology, What is Ethics, 2008
- ۵- جهانگیر، منصور، مجموعه قوانین و مقررات مربوط به مجازات جرایم نیروهای مسلح و دادرسی نیروهای مسلح، چاپ چهاردهم، تهران، انتشارات دیدار، ۱۳۹۶.
- ۶- درودگر، عطیه، (مستندات قانده تسبیب در قفه شیعیه)، سومین همایش بسترهای مالی و اداری در نظام حقوقی ایران با رویکرد اصلاح و توسعه نظام حقوقی، میبد، ۱۳۹۵، (<https://civilica.com/doc/641293>)
- ۷- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا دوره کامل ۱۶ جلدی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.
- ۸- عباسی رانی، علی، فروزش، حمید و عیسی نخعی کمال آبادی، (امکان یابی استقرار و ضد استقرار یگان‌ها در رزمایش‌های نظامی با استفاده از رویکرد برنامه ریزی دوسطحی)، فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۳، سال هجدهم، ۱۳۹۷.
- ۹- عبدالعباس، قاسمی فرد، دادنامه صادره از شعبه سوم دادگاه نظامی یک تهران، ۱۳۹۷.
- ب (قوانین و آئین نامه‌ها
- ۱۰- آئین نامه اجرایی قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیر مجاز-مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۰۸.
- دستورالعمل‌های حقوقی و قضایی نیروهای مسلح جهت پرداخت دیه و خسارات-۱۴۰۱-۱۱
- قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲. ۱۲-
- ۱۳- قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹/۰۲/۰۷.
- ج) سایت‌ها و پایگاه‌های اینترنتی
- ۱۴- مرکز مطالعات خلیج فارس-موسسه مطالعات ژئوپولیتیک، استراتژیک، تاریخ و جغرافیای خلیج فارس- آموزش نظامی.
<http://www.persiangulfstudies.com>
- ۱۵- <https://vakiltop.cm>

Scientific Journal of Modern
Jurisprudence and Law

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 - 1477

Profile in ISC, SID, Noormags,
Magiran, Ensani, Google Scholar
www.jaml.ir

Second Year, Issue 10, Pages 92-115

Criminal aspects of not exploring and cleaning the training area and shooting ranges of the armed forces in the light of the accusation of tasbib in the matter of physical harm and carelessness and recklessness

Dr. Iran Soleimani Melayoussef

Assistant Professor, Faculty Member, Department of
Jurisprudence and Law, Faculty of Humanities, Islamic Azad
University, Ardabil, Iran

Rahman Hedayati Chenani

PhD student in criminal law and criminology, Islamic Azad
University, Ardabil, Iran

Abstract

The armed forces have military exercises, whether drills or shooting, in certain areas that are special for shooting. These special areas for shooting exercises, which are for light and heavy weapons, are sometimes shared by several armed forces organizations, and each of the organizations (including the IRGC-Ajah and the police force) is required to conduct exercises (military exercises) after each stage of the exercise. and shooting weapons, explore and clear that area. In addition, before the start of the military exercises, they are required to obtain a notam permit (air warning to prevent damage to airplanes or helicopters in flight) at most one month to 45 days before the date of the exercise, in coordination with their hierarchy and the civil aviation organization. in the prohibited area for drills and shooting) and subsequently inform the residents and residents adjacent to the location of the military exercises of the exact date, so that the residents of the area are protected from injury or physical loss and the necessary precautions are taken to prevent the animals or fields of ranchers and farmers Do not damage the area. During drills and shooting, especially with heavy weapons, sometimes it is possible that a number of bullets do not work and do not explode, in this regard, the relevant officials in the unit that conducts the drills and shooting are obliged to neutralize the bullets that did not work in order to prevent The consequences of its possible explosion are after leaving the unit. It is obvious that if the area is not explored and cleared in time, there is a possibility that the residents and residents adjacent to the training area and shooting ranges, which are not enclosed and sometimes there is traffic in that area, the explosion of unfired bullets will cause damage to the residents. Or their cattle. Therefore, this article, using the analytical-descriptive method, examines the criminal aspects of not exploring and cleaning the training area and shooting ranges of the armed forces in the light of the accusation of blasphemy in the matter of physical harm and carelessness and recklessness, and its study is based on the issuance of joint opinions in respected authorities. and at the same time, it is effective in preventing the delay of proceedings in the type and manner of setting up the case referred by the judicial officers to the judicial authorities, as well as explaining and explaining the issue and evidence of the crime to the judges of the judicial authorities, and it is effective in preventing losses and losses to the armed forces and the treasury of the Republic. Islamic Iran forbids.

Keywords clearing the shooting field, Nutam, glorification in physical injury.

JEL Classification: Jurisprudence - Law - Criminal and Criminology - International Law - Private Law

* Corresponding author: ebam324@gmail.com